

Müzikolog Rauf Yekta Bey'in Tercüme Macerası: Kaç Eseri Türkçeye Kazandırdı?

Translation Adventure of Musicologist Rauf Yekta Bey: How Many Works Has He Translated into Turkish?

ÖZET

Rauf Yekta Bey, Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk müziği ve müzikoloji alanında öncü olduğu kadar önemli araştırmacılarından biridir. O, Dünya müzikoloji tarihinde önemli bir yeri olan Fransız müzikolog D'Erlange'nin müzik ansiklopedisinde "Türk müziği" maddesinin yazarı olmakla Dünya müzikologlarından biri olarak anılmayı hak etmiştir. Rauf Yekta Bey, 1889-1938 yılları arasında Türk müziği tarihindeki boşlukları doldurmak için yazdığı bazı makalelerinde bazı kitapları Türkçeye tercüme yaptığından söz etmiştir. Türk müziğinin teorik ve tarihi kaynaklarının Türkçeye tercüme edilmeleri, doğu müziğini anlamak için D'Erlanger'in yaptığı ve yaptırdığı müzik tarihi kaynaklarının Fransızca tercümeleri kadar önemlidir. Rauf Yekta tek başına bu tercümeleri tamamlamayacağını farkına varmış ve yetkililerden yardım istemiştir. Türk Müziği Tasnif ve Tespit Heyeti ve Maarif Vekaleti Müzik Eğitimi Encümeni üyelikleri gibi çeşitli resmi görevlerde bulunmasına rağmen umduğu desteği bulamamış ve tercüme yapılmamıştır. Bahsettiği kendi tercümeleri basılmadığı ve kütüphanesi bugün dağılmış olduğu için hakkında biyografi yazarları farklı sayıda Rauf Yekta Bey'in tercümelerinden bahsetmişlerdir. Türkçeye tercüme ettiği eserler konusundaki bilgilerin çelişkilerini gidermek ve müzikolojiye katkıda bulunmak amacıyla bu makalenin yazımına karar verilmiştir. Bu araştırma Rauf Yekta Bey'in sadece Türkçeye yapmış olduğu varsayılan tercümelemlerle sınırlandırılmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle konuya eğilmiş ve Rauf Yekta'nın tercüme etmiş olabileceğinden bahsedilen dokuz eser olduğunu tespit etmiştir. Tercüme edilen eserler konusunda bu rakamın gerçeği yansıtmadığı ayrıntılarıyla incelenmiştir. Sonuç olarak her ne kadar dokuz eser adından söz edilmiş olsa bile, aslında Rauf Yekta'nın dört eserin tercümesinden söz edilebileceği ve üç eserin tercümesini tamamlamadığı, bir hayli eksik olduğu anlaşılmaktadır. Eldeki verilere göre dört eserden biri hakkında ise henüz hiç bir bilgiye ulaşılamadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rauf Yekta Bey, Safiyyüddin Urmevi, Kutbuddin Şirazi, Abdülkadir Meragi, Ladikli Mehmet, Krezent Meditos

ABSTRACT

Rauf Yekta Bey is one of the most important researchers of the Republic of Turkey as well as a pioneer in the field of Turkish music and musicology. He deserved to be mentioned as one of the world musicologists by being the author of the article "Turkish music" in the music encyclopedia of the French musicologist D'Erlanger, who has an important place in the history of world musicology. Rauf Yekta Bey mentioned that he translated some books into Turkish in some of his articles between 1889-1938 to fill the gaps in the history of Turkish music. The translation of the theoretical and historical sources of Turkish music into Turkish is as important as the French translations of the sources of music history made or commissioned by D'Erlanger for understanding eastern music. Rauf Yekta realized that he could not complete these translations alone and asked the authorities for help. Although he held various official duties such as the membership of the Turkish Music Classification and Determination Committee and the Ministry of Education Music Education Committee, he could not find the support he hoped for and the translations were not made. Since his own translations he mentioned were not published and his library is scattered today, biographers have mentioned Rauf Yekta Bey's translations in different numbers. It was decided to write this article in order to eliminate the contradictions of the information about the works translated into Turkish and to contribute to musicology. This research is limited to the translations assumed to be made by Rauf Yekta Bey only into Turkish. This research focused on the subject with the qualitative research method and determined that there are nine works mentioned that Rauf Yekta may have translated. It has been examined in detail whether this figure reflects the truth regarding the translated works. As a result, although the names of nine works are mentioned, it is understood that Rauf Yekta's translation of four works can be mentioned and he did not complete the translation of three works, and it is quite incomplete. According to the available data, it has been understood that no information has been reached yet about one of the four work.

Keywords: Rauf Yekta Bey, Safiyyüddin Urmevi, Kutbuddin Şirazi, Abdülkadir Meragi, Ladikli Mehmet, Krezent Meditos

GİRİŞ: RAUF YEKTA BEY'İN TERCÜMELERİ HAKKINDA SORULAR

Rauf Yekta Bey, Cumhuriyet döneminde müzik alanının öncüsüdür, "ilk müzikolog" olarak tanırız. Dünyada Avrupa dillerinde "Türk musikisi" maddesi yazan ilk müzikologdur. Günümüzde Rauf Yekta Bey'in eleştirilmesinin, eleştirilebilmesinin sebebi bir bilim adamı olmasından kaynaklanıyor. Müzikoloji alanında öncü olduğu kadar pek çok doğru konuyu dile getirdiğini unutmamalıyız.

Rauf Yekta Bey'in hayatını inceleyen Süleyman Erguner'in doktora tezi, onun hakkında yayınlanmış ilk akademik araştırmadır (baskısı 2003). Şüphesiz bu "yayınlanmış kitap" anlamındadır. Rauf Yekta Bey'le ilgili bir şey olsa hemen ona başvururum. Bu şu demek değildir, ondan sonrasında veya öncesinde hiç akademik araştırma yapılmadı anlamına gelmemektedir. Yazılarını yeni harflere çeviren, ansiklopedi maddesi yazan akademisyenlerin her biri değerlendirme, değerli çalışmalar yaptılar. Ben de bu konuyla ilgili youtube music history kanalında bir kaç video yaptım (Uslu, 2022). Bu videoları yaparken farkettim ki hayatı hakkında hala tereddütlü bilgiler var. Ne zaman Mevlevi olmuş sayıldığına dair net bir bilgimiz yok. Kendisi ile birlikte Yenikapı Mevlevihanesinde yakın arkadaşlık yapan Neyzen Mahmud Şevket Gavsı ile ilgisi ne derecede idi bilmiyoruz. Emekli olması ile vefatı arasında 10 yıl

Recep Uslu¹

How to Cite This Article

Uslu, R. (2023). "Müzikolog Rauf Yekta Bey'in Tercüme Macerası: Kaç Eseri Türkçeye Kazandırdı?", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(64):2768-2772. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.69369>

Arrival: 10 March 2023

Published: 31 May 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Assoc.Prof., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Türk Musikisi, Türkiye

gibi uzun bir zaman dilimi var. Bu sürede müzik-siyaset camiasında neden etkili olamadı? Müzik camiası ile yollarını ayırmasındaki asıl sebep emekli olması mı, yoksa küsmüş olması mıydı, yoksa Türk müziği araştırmalarını kendi ifadesiyle “beyhûde bir meşkale” (Cergel, 2007, s.425) olduğunu kabul ettiği için mi bıraktı? Rauf Yekta biyografisini yazanlar onun kaç eseri tercüme ettiği hakkında çelişkili bilgiler vermektedirler. Dolayısı ile Rauf Yekta’nın tercümeleri konusunda netlik kazanması akademik bir problem olarak görünmektedir.

Nitel araştırma yönteminin izlendiği bu araştırmanın amacı, araştırmanın sınırlarını da belirleyen şu sorulara cevap bulmak olacaktır: Rauf Yekta Bey’in tercümeleri hangileridir? Tercümeler gerçek mi? Tamamlanmış mı? Neredeler? Niçin basılmadılar? Maddi imkansızlıklar sebebiyle mi basılmadılar? Tercümeleri hakkında neler biliyoruz? Biyografisini yazarken tercümelerinden nasıl bahsetmeli?

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu çalışmada Rauf Yekta Bey’in makale yazın hayatına başladığı ilk yayınlarında görülen Orta Asya Horasan bölgesi edebiyatçıları ile ilgili tercüme yazıları müzikle ilgili olmadığı için konu dışında yer almaktadır.

BULGULAR

Rauf Yekta’nın Türkçe Tercümeleri

Rauf Yekta hakkında biyografik araştırma yapanlardan Yılmaz Öztuna ve Murat Bardakçı’dan sonra Erguner (2003, s.62-63) *Müzikolog Rauf Yekta Bey* adlı eserinde, Rauf Yekta’nın tercümeleri ile ilgili özel bir başlık açarak bize yedi eseri tercüme ettiğini haber vermektedirler. Murat Bardakçı (1986a) *Rauf Yekta Bey’in Hayatı ve Eserleri* başlıklı makalesinde (*Rauf Yekta Bey. Türk Musikisi.* çev.O.Nasuhioğlu. İstanbul Pan yay. içinde, s.8-16) ve *Maragalı Abdülkadir* (1986) adlı kitabında, bir iki yıl sonra basılan Öztuna’nın *Abdülkadir Meragi* (1988) ile ilgili eserinde ilgili yerlerde, Rauf Yekta Bey’in tercümelerinden bahsetmektedirler. Bu araştırmalar toplamda tercüme edilen yedi eserden söz etmişler, biz bu sayıya iki tane daha ilave ettik, bu çalışmada tercüme etmiş olabileceği söylenen dokuz eserinden söz edeceğiz. Tercüme edildiği söylenen eserlerden, asıl yazarların yaşadıkları yılları düşünerek kronolojik sırayla bahsedeceğiz.

1- Safiyyüddin Urmevi’nin *Kitabü’l-edvar fi marifeti’n-nağam ve nisebi eb’adiha ve edvari’l-ika* Tercümesi. Öztuna, Yekta Bey bu eseri yazar nüshasından tercüme etmiş, maddi imkansızlıklardan basılamamıştır (Öztuna, 1988, s.48) der. Buradaki “yazar nüshası” ifadesine göre Rauf Yekta, eserin Topkapı Sarayı Kütüphanesindeki en eski yazmasını görmüş ve tercüme etmiş olması lazım. Bardakçı (1986, s.14), Rauf Yekta’nın böyle bir tercümesinden bahsetmiyor; Doğrusöz-Dişiaçık’ın editörlüğünü yaptığı *Rauf Yekta Bey’in Musiki Antikalari*’nda (2018) da bir bahis yoktur. Öztuna gibi birçok kişinin edvarın yazım tarihi konusunda sürekli 1250, 1252 (Öztuna, 1988, s.46, 48; Farmer; Wright; Sawa) denilmesi tarih yanlışlığı olduğunu birkaç makalemden belirtmişim (Uslu, 2021a, s.78). Nitekim bu tarihi ilk yazan Farmer’dan etkilenen Wright’ın tezinde de bu tarih üzerinden hareket edilmiştir. Urmevi, eserin ilk yazmasında biraz daha eski bir yazım tarihi vermektedir ve bu tarih 1235-36 yılına denk gelmektedir. Muhtemelen, o sırada 17-18 yaşında olan Urmevi’nin bu kadar genç yaşta bu eseri yazamayacağı düşünülmüş olmalı, ama bazı makalelerimde bunun açıklaması yapılmıştır.

2- Safiyyüddin Urmevi’nin *Risaletü’ş-şerefiyye fi’n-nisebi’t-te’lifiiyye* Tercümesi: Rauf Yekta tarafından 1918 yılında “tercüme edildiği ve basılamadığından ve torunlarının elinde olduğundan” (Bardakçı, 1986a, s.14; Öztuna, 1988, s.46; Erguner, 2003, s.63) araştırmacılar tarafından söz edilir. Erguner’e göre “İki yazma nüshasından biri Yavuz Yekta’da diğeri Murat Bardakçı’da”dır. Ancak Bardakçı (1986a, s.14) makalesinde böyle bir esere malik olma durumundan hiç bahsetmiyor.

Rauf Yekta Bey çoğu zaman kendisinin tercüme ettiği eserlerden makalelerinde bahsettiğinden dolayı burada duralım, Rauf Yekta Bey (1898a; Cergel, 2007, s.293 vd) Urmevi hakkındaki makalesinde 1 ve 2 numaralı eserlerle ilgili böyle bir tercüme yapmış olduğundan bahsetmiyor. Müzikolojik yayın olarak öneminden dolayı tanıtımını yapılan (Uslu, 2018b) Doğrusöz’ün editörlüğündeki *Musiki Antikalari*’nda (2018) da bu eserlerin tercümelerinden hiçbir iz yoktur.

3- Abdülkadir Meragi’nin *Câmiü’l-elhan* Tercümesi: Bardakçı (1986a, s.14; Erguner, 2003, s.63) Abdülkadir Meragi’nin eseri *Câmiü’l-elhan*’ın Rauf Yekta’nın yaptığı Türkçe tercümesinden bahseder. Öztuna (1988), Meragi kitabında böyle bir tercümeden bahsetmemiştir. Rauf Yekta’nın elinde *Câmiü’l-elhan* nüshası olduğunu biliyoruz. Hatta Rauf Yekta ayrıca Nuruosmaniye kütüphanesindeki *Câmiü’l-elhan* nüshasını sekiz ayda istinsah edişinden (Rauf Yekta, 1899) ve *Câmiü’l-elhan*’ın 813/1410 ve Safer 818/1415 (ikisi de Şahrüh adına) tarihli nüshalarından söz eder (Rauf Yekta, 1898b ve 1898c). *Musiki Antikalari*’nda (2018, nr.39), rıka yazıyla 40 sayfa olan *Câmiü’l-elhan* tercümesinin dördüncü babına kadar yapılmış olduğu, geriye kalan tercümenin eksik olduğu ifade edilmiştir. Buradan Rauf Yekta tarafından yapılan *Terceme-i Câmiü’l-elhan*’ın tamamlanmamış olduğu anlaşılmaktadır.

4- Abdülkadir Meragi'nin Makasidü'l-elhan Tercümesi: Bardakçı (1986a, s.14) yayınlanan biyografik araştırmasında Rauf Yekta'nın *Makasidü'l-elhan* tercümesi basılmamıştır der. Öztuna (1988), Meragi kitabında Rauf Yekta'nın böyle bir tercümesinden bahsetmemiştir. Bu konu önemli olduğu için Rauf Yekta'nın *Makasid* konusunda neler bildiğini DE gözden geçirmek gerekmektedir. Rauf Yekta'nın elinde II.Murad'a yazılmış 18 Safer 826/1423 tarihli orijinal *Makasid* nüshası vardı ve bu nüshadan “esasen noksan” (Rauf Yekta, 1899; Cergel, 2007, s.424) yani eksik diye bahsetmiştir. Bunun dışında Leiden Üniversite kütüphanesi no. 1061 nüshasından (Rauf Yekta, 1898c), Nuruosmaniye Kütüphanesi nüshasından (Rauf Yekta, 1899) haberi vardır, hatta istinsah ettiğinden söz eder. Makalelerinde Sultan Şahrüh adına yazılmış 1418 tarihli *Makasid* nüshasından (Uslu, 2018a, s.xvi; Uslu, 2019, s.39) hiç bahsetmediğine göre, Rauf Yekta'nın bu nüshadan haberi olmadığı anlaşılmaktadır. Rauf Yekta'nın elindeki *Makasid* 1423 tarihli nüshasının son beş sayfası eksik mikrofilmle, diğer *Makasid*'leri karşılaştırmak suretiyle benzerlikler ve farkları ortaya koyan bir makale yayınlanmıştır (Uslu 2021b). Bu araştırmanın sonuçları da daha önce ortaya konulan Meragi'nin *Makasid* adlı eserini üç farklı sürüm halinde yazdığını desteklemiştir

1900 yılından 2015 yılına kadar çeşitli araştırmalarda, 115 yıl süresince akademik alanda ilgili bütün yazmaların aynı *Makasid*'in nüshaları olduğu sanılmış ve hem bazılarının eksik (Rauf Yekta Bey, 1899; Bardakçı, 1986b, s.45) olduğu hem de bütün nüshaları listesi konusunda bilgi tekrarı yapılmıştır. Oysa bahsettikleri *Makasid* nüshalarının eksik değil, yine Abdülkadir Meragi tarafından *Makasid*'in üç farklı sürüm/version olarak yazıldığı, Rauf Yekta'nın Meragi adlı eserin basımından 119 yıl sonra, 2019 yılında yayınlanan makale ile anlaşılmıştır (Uslu, 2019, s.39; Uslu, 2021a, s.86, 89, 92; Uslu, 2021b, s.1643).

Rauf Yekta Bey (1898b; 1900; Cergel, 2007, s.276 vd.) Meragi makalelerinde ve kitabında *Makasid* adlı eseri tercüme ettiğine dair bir bilgi vermiyor. *Makasid* tercümesini yaparken Rauf Yekta Bey'in yazılarından birinde *Makasid*'i tercüme ettiğine dair bir cümleye rastlamıştım, fakat sonradan bu ifadeyi bulamadım, yanlışmış olabilirim. Elimizde eserin kısmen veya tamamını tercüme ettiğine dair bugün itibariyle herhangi bir delilimiz yok. *Musiki Antikaları*'nda (2018) *Makasid*'in hiç bir sürümünün veya üç sürümden birinin tercümesine ait herhangi bir iz bulunmamaktadır.

5-Kutbuddin Şirazi'nin Dürretü't-tac Tercümesi: Erguner (2003, s.63), basılan araştırmasında Kutbuddin Şirazi'nin Farsça *Dürretü't-tac* adlı eserin musiki kısmının basılmamış Rauf Yekta Bey tercümesinden bahsetmiş, kaynak vermemiştir. Rauf Yekta Bey bu eserden bahsettiği yerlerde (Cergel, 2007, s.102, 285, 443, 444) bu eseri tercüme ettiğine dair bir bilgi vermemiştir. Ayrıca Bardakçı (1986a, s.14) ve konu hakkında doktora tezi yapan Sema Dinç (2021), Rauf Yekta'nın böyle bir tercümesinden bahsetmemiştir. *Musiki Antikaları*'nda (2018) böyle bir tercüme yaptığına dair bir bulguya rastlanmamıştır.

6-Ladikli'nin Risaletü'l-Fethiyye Tercümesi: Rauf Yekta Bey'in (1902, s.12) bir makalesinde görüldüğü gibi, onun Ladikli'nin Arapça eseri *Risaletü'l-Fethiyye*'sini tercüme ettiğinden araştırmacılar tarafından bahsedilmiştir (Erguner, 2003, s.63; Uslu, 2008, s.127). Yukarıdaki kaynağı veren Erguner (2003, s.63) bu eseri 1898 yılında tercüme ettiğini belirtir. Bardakçı (1986a, s.14) böyle bir tercümesinden bahsetmemiştir. *Musiki Antikaları*'nda (2018, nr.41) görülen *Tercüme-i Fethiyye*'nin bir hayli eksik olduğu ifade edilmiştir.

7-Molla Cami'nin Risale-i Musikiyye Tercümesi: Molla Cami'nin Farsça *Risale-i Musikiyye*'sinin tercümesini Rauf Yekta, özel baskı ile sayfa 1-4, 13-32.sayfalarını formalar halinde yayınlamıştır (çev.Rauf Yekta, 1328/1910; Bardakçı, 1986a, s.14). Ancak geri kalan kısımların tercümesinin var olup olmadığı hakkında *Musiki Antikaları*'nda (2018) herhangi bir bilgi yoktur. Tercüme ettikçe kendi matbaasında bastığı düşünülürse tercümeyi tamamlamamış olduğu düşünülebilir.

8-Zübdetü'l-edvar Tercümesi: Rauf Yekta bir eserden tercüme ettiği kısımları Türklerin müziği “kökler”den bahseden (Rauf Yekta Bey, 1915, s.457-463) makalesinde vermektedir. Bu makalesinde şöyle bir ifadesi yer almaktadır: “Meragi, zübdetü'l- edvar unvanlı telif-i güzinenin on ikinci babında her kavmin mizâc ve tabiatına makamât-ı musikiyeden hangilerinin” uygun geleceğine dair birkaç paragraflık bilgiyi tercüme etmiştir. Dolayısı ile cümleden Meragi'nin “Zübdetü'l- edvar” adlı bir eseri varmış gibi algılanmaktadır. Bu eserden tercümeler yaptığı konusunda *Musiki Antikaları*'nda (2018) herhangi bir bilgi yoktur. Rauf Yekta Bey aynı makalesinin farklı yerlerinde *Câmîü'l-elhan* ve *Makasidül-elhan*'dan bahseder ve kökler konusunda bilgiler aktarır. Bu ifadeler arasında Rauf Yekta Bey makalesinde bir de *Zübdetü'l-edvar*'ı kimden temin ettiğine dair bilgi verir (Çakıroğlu, 2015, s. 220). Ve bu bilgi Bardakçı'dan (Rauf Yekta 1986b, s.147) itibaren birçok araştırmada Meragi'nin *Zübdetü'l-edvar*'ı olarak hep tekrar edilir, Rauf Yekta'nın arşivinde Meragi'nin *Zübdetü'l-edvar* adlı bir eserinin olduğu tekrarlanır. Gerçekte “Zübdetü'l-edvar” adıyla verilen bir eserin var olup olmadığı sorusunun cevabı Meragi konulu araştırmalarda ve tezlerde yoktur. 1986 yılından sonra akademik çevrede devamlı tekrarlanan bu bilgiden sonra nihayet karşılaştırmalı sistematik müzikoloji yöntemiyle konu ilk defa 2015 yılında açıklığa kavuşturulmuştur. Meragi'nin “zübdetü'l-edvar” (edvar özeti) adlı bir eserinin olmadığı, Rauf Yekta'nın “zübdetü'l-edvar” tamlamasını bir eser adı olarak

değil, bir tanımlama maksadıyla kullandığı, bahsi geçen makalede yaptığı tercümenin Meragi'nin *Câmiü'l-elhan* adlı eserinin sonuna ait birkaç paragraftan ibaret olduğu 2015 yılında yayınlanan makaleyle anlaşılmıştır (Uslu, 2015, s.21 -ve dipnot no 73-, s.22 -ve dipnot no 77-, s.25, 224)

9-Krezent Meditos'tan Muhtasar Nazariyât-ı Mûsikî Tercümesi: Şimdi bahsedeceğim tercümesinden biyografisini yazan araştırmacılardan hiç kimsenin bahsetmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Rauf Yekta Bey (1907; Öncel, 2010, s.54) bir makalesinde “Krezent Meditos, nâm müellifin Muhtasar Nazariyât-ı Mûsikî kitabını” tamamen tercüme ettiğini söylüyor. Kilise notası ve müzik teorisi hakkındaki bu tercümesinden ne Bardakçı ne de hakkında akademik çalışma yapanlar, tez yapanlar bahsetmemişlerdir. Kitap ve makalelerle ilgili iki cilt *Mûzik Bibliyografyası* (Uslu 2009 ve 2016) adlı çalışmadan da anlaşılabileceği üzere eserin basılmamış olduğu söylenebilir. *Musiki Antikaları*'nda (2018) bu eser hakkında herhangi bir bilgi göze çarpmamıştır.

SONUÇ

Bu araştırma Rauf Yekta Bey'in tercümeleri ile sınırlı olduğu için, Saime İnal Savi'nin Makasid tercümesi gibi, bahsedilen eserlerin diğer tercümelerinden, Farsça bilmeyenlerin yaptıklarını iddia ettikleri tercümeler gibi garipliklerden söz edilmemiştir.

Musiki Antikaları adlı yayından anlaşıldığı kadarı ile Rauf Yekta Bey pekçok müzik yazmasını istinsah etmiş ve ettirmiştir. Rauf Yekta bazı istinsahlarından kendi makalelerinde de belirtmektedir (Cergel, 2007, s.424). İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsünün Hüseyin Sadettin Arel armağanları bölümü numarası 60'da bulunan Kindi, Hasan Kaşani, Tirevi nüshalarından Zeynep Yıldız, “Rauf Yektâ Bey'in Kayıp Hazinesinden” başlıklı yazısında bir kısmından bahseder.

Öztuna ve Bardakçı'nın verdiği Rauf Yekta Bey'in tercümeleri hakkındaki bilgiler daha sonrasında pek çok araştırmacı tarafından aynen tekrar edilmiştir. Bazı araştırmacılar ise tercümelerinden bahsetmeyi terk etmişler (Özdemir, 2011, s.9-11; Öncel, 2014). Rauf Yekta biyografisini yazacak olanların ya tercümelerinden bahsetmeyi terk etmeleri veya tercümeleri yarım kalmıştır şeklinde bahsetmelerinde fayda var diye düşünüyorum. Aksi halde kafa karışıklığına sebep olunmaktadır.

Bu araştırmadan öyle anlaşıyor ki *Dürretüt-tac* gibi bazı eserleri istinsah ettiği bilgisi ile tercüme edildiği bilgisi birbirine karıştırılmış olabilir.

Araştırmada sözü edilen Rauf Yekta Bey'in dokuz tercümesinden üç tanesini, 1-*Tercüme-i Camiü'l-elhan-ı Meragi*, 2-*Tercüme-i Fethiyye-i Ladiki*, 3-*Tercüme-i Risale-i Musiki Molla Cami*'yi tamamlamadığını, eksik olarak tercüme ettiğini net olarak söyleyebiliriz. Sadece Molla Cami'nin müzik eserinin tercümesini kısmen basmıştır, diğerleri basılmamıştır. *Makasid* tercümesinin olup olmadığı hakkında henüz net bilgi sahibi değiliz, şimdiye kadar bulunmadığını biliyoruz. Kilise notası hakkındaki *Muhtasar Nazariyât-ı Mûsikî* tercümesinin ne olduğu bilinmemektedir. Sanırım diğer eserlerin dışında eğer tamamlanmışsa en önemlisi bu tercüme gibi görünüyör.

Bazı araştırmalarda Rauf Yekta Bey'in tercümeleri “parasızlıktan basılamamış” diye bahsedilir, araştırma sonucunda “parasızlıktan basılamamış” olmadığı, çalışmaların tamamlanmamış olduğu anlaşılmıştır. İstese Rauf Yekta Bey başladığı işleri yarım bırakmaz tamamlayabilirdi ve bastırabilirdi. Sonunda yaşadığı olumsuzluklar, zamanın siyasi eğilimin müzik tercihi, belki de öncelikle yapmayı tercih ettiği Tasnif ve Tespit Heyet işleri, kendi ifadesiyle Türk müziği yazarlığının “beyhûde bir meş kale” (Cergel, 2007, s.425) olduğunu kabul etmeye zorlandığını, tercümelerinin basılması için yeterince destek görmediğini göstermektedir.

Bununla birlikte girişimde bulunduğu bu tercümelerle ileri görüşlü bir müzikolog olduğuna delil olarak şu tespit, aynı çabalar içinde olan ve Rauf Yekta ile neredeyse yaşıt Baron Rodolphe D'Erlanger'in (d.1872-ö.1932) Orta Doğu Müziğinin aynı klasik eserlerini Fransızcaya yaptığı ve yaptırdığı tercümeleri *La Musique Arabe / Arap Müziği* adıyla 1930 yılında altı cilt olarak bastırması söylenebilir. Tercümeler konusunun gösterdiği gibi, Meragi'nin eserleri gibi, hakkında hala bazı profesörlerin 2014 tarihli müzik tarihini ilgilendiren saçma sapan bilgiler veren yazılarını gördükçe, bu günlerde yapılan Farabi'nin eserinin tercümesi bile, Türk ve Orta Doğu müzik tarihi konusunda Avrupadan en az 120 yıl geride kaldığımızı gösteriyor.

KAYNAKÇA

NOT: Bu çalışma Uluslararası Rauf Yekta Sempozyumu'nda (6-8 Ocak 2023), çevrimiçi özet sözlü sunum halinde bilim alemine duyurulmuş, daha önce basılmamış olan araştırma ilavelerle yeniden hazırlanmıştır.

Bardakçı, M. (1980). “Rauf Yekta Bey'in Bilinmeyen Üç Eseri”. *Musiki Mecmuası*, no.372: 4-6

Bardakçı, M. (1986a). “Rauf Yekta Bey'in Hayatı ve Eserleri”. (*Rauf Yekta Bey. Türk Musikisi*. çev.O.Nasuhioğlu. İstanbul Pan yay. içinde). s.8-16.

- Bardakçı, M. (1986b). *Maragalı Abdülkadir*. İstanbul Pan yay.
- Cergel, M. (2007). *Raûf Yektâ Bey'in İkdâm Gazetesi'nde Neşredilen Türk Müsikîsi Konulu Makâleleri*. Yüksek lisans tezi. MÜ SBE
- Dinç, S. (2021). *Kutbüddîn Şîrâzî'nin Dürretü't-Tâc'ındaki Müsikî Bölümünün İncelenmesi*. Doktora tezi.
- Doğrusöz-Dişiaçık, N. vdğr. (2018). *Rauf Yekta Bey'in Musiki Antikaları*. Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay.
- Erguner, S. (2003). *Rauf Yekta Bey*. İstanbul Kitabevi yay.
- Öncel, M. (2010). *Rauf Yektâ Bey'in Âti, Yeni Mecmûa, Resimli Kitap Ve Şehbâl Adlı Mecmûalarda Müsikî ile ilgili Makalelerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. MÜ SBE
- Öncel, M. (2014). “Rauf Yekta Bey”. *Türkiye'nin Birikimleri-3*. İstanbul İlke yay., s.45-54
- Özdemir, H. (2011). *Rauf Yektâ Bey'in Resimli Gazete, Yeni Ses Ve Vakit Gazetelerinde Müsikî İle İlgili Makalelerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi
- Öztuna, Y. (1988). *Abdülkaadir Meragi*. Ankara Kültür Bakanlığı yay.
- Rauf Yekta Bey (1898a). “Safiyüddin Urmevi”. *İkdâm*. sy.1546, 13 C. Âhir 1316/17 T. Evvel 1314/29 Teşrinevvel 1898 (Cergel 2007: 293 vd)
- Rauf Yekta (1898b). “Hoca Abdülkadir Meragi 1”. *İkdâm*. sy. 1532, 2 T. Evvel 1314/15 Teşrinevvel 1898
- Rauf Yekta (1898c). “Hoca Abdülkadir Meragi 2”. *İkdâm*. sy. 1540, 11 T. Evvel 1314/23 Teşrinevvel 1898
- Rauf Yekta Bey (1899). “Pisagor gamı 2”. *İkdâm*. sy.1668, 17 Şevval 1316/16 Şubat 1314/ 28 Şubat 1899 (Cergel 2007: 422-430)
- Rauf Yekta Bey (1900). *Esatiz-i Elhan: Hacı Abdülkadir Meragi*. İstanbul 1318/; Çev.N.Akbayar (2000). Pan yay.
- Rauf Yekta Bey (1902). “Ladikli Mehmet Çelebi”. *Anadolu Mecmuası*. 1 Nisan 1320/, s.9-14
- Rauf Yekta Bey (1910). *Molla Cami'nin Risale-i Musikisi*. İstanbul 1328/, Özel baskı.
- Rauf Yekta Bey (1915). “Eski Türk Musikisine Dair Tettebbular: Kökler”. *Milli Tettebbular Mecmuası*. c. 1/Sy. 3, İstanbul, Temmuz-Ağustos, h.1331/, s. 457-463; (Çev.İdris Çakıroğlu, Art-Sanat. 4/2015: 217-222)
- Rauf Yekta Bey (1907). “Memâlik-i şarkıyyede Seyehât-ı Müsikîyye”. *Resimli Kitap*. no. 7-9, 7 Nisan 1325/, s.690-697 (Öncel 2010: 54)
- Uslu, R. (2008). “er-Risaletül-Fethiyye”. *DİA*. c.35, s.126-127
- Uslu, R. (2009). *Müzik Bibliyografyası -2 Makaleler*. İstanbul Çengi yay.
- Uslu, R. (2015). *Meragiden II.Murad'a Müziğin Maksatları Makasidü'l-elhan Tercümesi*. Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay.
- Uslu, R. (2016). *Müzik Bibliyografyası -1 Kitaplar*. İstanbul Çengi yay.
- Uslu, R. (2018a). *Meragi'nin Son Müzik Eseri Zevaid-i Fevaid-i Aşere*. Ankara Atatürk Kültür Merkezi yay.
- Uslu, R. (2018b). “Müzikoloji Açısından Rauf Yekta'nın Musiki Antikaları”.*musikidergisi.com*, 01.08.2018, çevrimiçi.
- Uslu, R. (2019). “The Makasid's Versions”. *Yegah musiki dergisi*. 2/1: 21-40
- Uslu, R. (2021a). “Makam Tablosu: Sistemcilerden Yeni Sistemcilere”. *Anadolu Ve Komşu Coğrafyalarda Makam Müziği Atlası*. Atatürk Kültür Merkezi yay. c.1, s.71-125
- Uslu, R. (2021b). “Rauf Yekta Koleksiyonu Meragi'nin Makasid'i, Hangi Versiyondur? İki Makasidü'l-Elhan'ın Karşılaştırması”. *Journal Of Social Humanities and Administrative Sciences*. 7(44): 1643-1652
- Uslu, R. (2022). “Müzikolojide ilklerin öncüsü Rauf Yekta Bey”. <https://www.youtube.com/watch?v=d9C9FF05j9A&t=375s>; “Müzikolojide ilkleriyle Rauf Yekta Bey 2”. <https://www.youtube.com/watch?v=bl7efwp2Muo&t=6s>
- Yüksel, H.İ. (2001). *Rauf Yekta bey'in Esatiz-i Elhan Adlı Eseri ve İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi SBE
- Yıldız, Z. (b.t.). “Rauf Yektâ Bey'in Kayıp Hazinesinden”. *academia.edu*'den Uslu arşivi.